

Художникът карикатурист и режисьор Андри Кулев:

Малките нации се повдигат на пръсти

Проф. Кулев, много смелост и усилия трябва, за да се възроди една идея след 22-годишно затишие. А и пак е криза, какъв фестивал, ще си кажат хората?

- Вярно, криза е, но човек се опитва

ежедневно да пази равновесие. Пък и вече, като чуя думата криза, криза... Откакто съм се родил, все е криза. Не бе криза в тая България, не бе чудо и пак не му се вижда краят. Дај Боже, поне останалата част от човечеството да се измъкна лека-полека от нея. Колкото до Фестивала

на анимационния филм, преди 27 години той беше истинско значимо събитие. Един от петте големи, които Международната асоциация на анимационния филм (АСИФА) правеше в Отава, Загреб, Анси, Варна и Хирошима. Но тогава зад него стоеше държавата, което

ИНТЕРВЮ НА ЕЛИЦА ДИМОВА

В началото на септември един позабравен фестивал ще оживи улиците и кинозалите на морската столица. След 22-годишна пауза Варна отново ще посрещне Световния фестивал на анимационния филм, който от 1979 до 1989 г. беше задължителна творческа спирка за най-добрите в популярното рисувано изкуство. Днес със задачата да продължат започнатото са се нагърбили Пенчо Кунчев, Андрей Кулев, Ася Кованова, Ивайло Коцев, Николай Тодоров, проф. Иван Веселинов, Цветомира Николова, проф. Георги Чапкънов, проф. Христо Харалампиев, както и хората от Община Варна и Националния филмов център. В списъка с имена, разбира се, откриваме и проф. Анри Кулев. В навечерието на фестивала известният художник-карикурист и режисьор си спомни и за фестивалите, и за кризите, за поколенията и за легоразбивачите, както и за контрастите в киното и в живота ни.

забавилата се 22 години покана?

- За радост представителите на онова силно поколение в анимацията са още сред нас. Юрий Норщейн, Алексей Алексеев, Гари Бардин, Пол Дресен, Каролин Лиув, Раул Серве Лагийони, Прийт Пярн, аниматори от Русия, Канада, Белгия, Франция, Япония, Чехия, Полша и т.н. работят и помнят Варна. Да се съживи такъв фестивал са нужни много усилия, желание и преди всичко помощ от държавните и от общинските органи. Този фестивал е и за тях.

Не сме се заели да възстановим някакво частно парти, на което имало, както се изрази една съветничка по културата, „безплатно ядене и пиене, почивка на плажа и тук-там малко секс“. Знаела това от личен опит. Аз пък от личен опит знам, че този фестивал е събитие с огромно значение за всички. За автори и за зрители.

Много държави запазиха своята културна политика и поддържат подобни фестивали. Те са резервоар за идеи, духовна лаборатория за нацията. Често оттам минава и пътят за комерсиалното кино. Сещам се за Джон Леситър, един от шефовете на компанията Pixar. През 1987 г. бях в журито на фестивала в Анси, Франция. Там дадохме награда на едно младо американче. Беше направил 30-секунден клип, в който една пчела се приближава в крупен план към зрителя и се връща обратно, а името му беше... Джон Леситър. Връчихме му статуетката с радост и огромна усмивка, но и с мисълта, че каузата му е загубена. Но... Това беше първото 3D. Съдбата прео-

бърна всичко и днес той е сред най-успешните в комерсиалното кино. Човек не бива да се кахъри, че не е по средата на буркана с меда. Не всеки е титан и може да мине живота си като легоразбивач.

Смуцава ли ви фактът, че днес след думата анимация младите поставят „Шрек“ и „Легена епоха“ вместо „Умно село“ и „Женитба“?

- Разбира се, че ги слагат и ще продължават. Студентите поставят и „манга“, защото агресивната анимация е сериозен феномен – тя действа директно върху сетивата, върху мозъка, обира акъла на младите хора и ги тегли към себе си. Както в игралното кино, така и в анимацията огромна роля играе рекламата. В днешно време, ако не крещиш със страшна сила, просто няма да те забележат, а ние не само, че не крещим, а сме се обърнали с гръб и плачем. Така че младите хора ще следват шумните си кумири, а ние трябва да им обясним красотата на тихите „Умно село“ и „Женитба“.

Защо избрахте статуетката на фестивала, изработена от Георги Чапкънов, да е човек с риба в ръка, когото очакваме да проговори?

- Анимацията е малко като мълчалива риба, а ние, рибарите, които я държим, не сме наясно крещим ли, мълчим ли, има ли изобщо звук в тоя вук?

Казват, че в криза културата процъфтява. Театрите са пълни, откриват се музеи, филмите ни са бокс-фис рекордвори... Усещате ли подобна арт атмосфера, или пак само гъделичкаме балканското си самочувствие?

- Много от хвалебствените новини са просто пиар кампании. Малка нация като нашата винаги има нужда да се повдига на пръсти. Постоянно се сравняваме и често ставаме смешни. Искаме да строим собствен Лувър и си вярваме, че чужденците, слизайки от самолета, веднага ще се затичат в българския, на втория етаж, вдясно. Лувърът е само един и той е в Париж. Така е и с всичко останало. Смя се, когато прочета, че българин е носител на „Оскар“ наред с екип от стотина души. Не подценявам усилията на тези млади момичета и момчета, но това е по-скоро желанието да се видим подредени в престижната редица. И ако може, отново да сме на пръсти – с малко, но над другите. Друго ни е нужно сега. Някога носеше глуповатото название „културна общественост“. Ако България не разшири този

означаваше не само пари, а и внимание. Не бе изолирано събитие. У нас имаше анимационно кино и студия с производство от 100 заглавия годишно. Поколенията преди, а и след нас правеха стойностни европейски филми и с времето се заговориха за българска школа в анимацията. Всичко беше свързано. Държавата имаше интерес да поддържа това изкуство, без да се меси идеологически в него. Идеологиите бяха в главите на някогашните партийни началници в игралното кино, които смятаха, че през истинския, а не през рисувания герой могат да внушат на публиката своите истини. И това беше глътката въздух за анимацията. Много хубав период, който отново свърши с думата криза. Тогава тя беше и политическа, и финансова, и духовна, и човешка... И продължава до днес.

Как реагираха чуждите гости на

кръг от 3 хил. души, все едни и същи хора, които ходят на театър, гледат кино, четат книги и посещават изложби, нищо няма да има смисъл. И трябва да се говори. Да се обяснява. Аз самия съм част от героичните усилия на киното ни да оцелее. Ние не сме прослойка хаймани, които се опитват да откраднат филията от устата на възрастния човек. Убеден съм, че възрастните хора са най-благогатната и умна публика, но крахът на социалната държава ги изхвърли от пазара и на това удоволствие.

На 26 септември е премиерата на вашия филм „Цахес“. Какво се случва в малката антикварна книжарничка?

- Всеки, който е чел Хофман, знае. Сценарият е писан по актуалната му и днес приказка „Цахес“. Вечна метафора на видимото и невидимото. Духовно невъзвращен човечец изведнъж е застигнат от главоломан успех, който не се връзва с битието и с акъла му. Малко неща от времето на Хофман до днес са се променили. И хората, и отношенията помежду им са останали същите. Работейки над филма, си мислех за кампанийността в нашето кино. Дълго време нямаше филм за мутри - не беше ясно кой как си представя съдбовния за всички ни преход. Сега изведнъж всички филми са за мутри. За всеки поименно! „Цахес“ е извън битовизма на случващото се. Той е пъстра и занимателна приказка. И си мисля, че едно национално кино трябва да търси жанровото разнообразие - филми за деца, за възрастни, за мутри, филми феълетони, филми приказки... Всъщност това е и работата на комисиите към Филмовия център - хитро да направляват този процес. Киното не трябва да вади толкова лесно сюжетите си от контекста на историята и да ги пуска във въздуха. Та това се случва в малката антикварна книжарничка - мислим с текстове.

В „Цахес“ състрадателната фея Розабел подарява на главния герой три вълшебни червени косъма, а с тях и чудното свойство да бъде харесван и да му се приписват всички добри дела, свършени от хората около него. Това не е ли мечтата на всеки български политик?

- Нали ви казах, че Хофман е съвременен автор. Лошото е, че е забравен. Когато се опитвахме да намерим подкрепа за текста, в една немска телевизия ни срязаха: „За какъв Хофман говорите! Немските деца не познават Гьоте, та

Хофман?“ Колкото до мечтите на българския политик, те също са вечни. За справка - Алеко Константинов! Политическите мечти не започват от Калотина и не свършват до Черно море, както често си мислим. Друг въпрос е, че и големите държави изпитват същите проблеми. Но оттук, повдигайки се на пръсти и надничайки към Европа, баурите ни пречат да видим реалността и си мислим, че сме самотни.

Повече от 10 години рисувате политически карикатури във в. „24 часа“. През 2009 г. погредихте някои от тях в изложба - как изглежда политическият живот у нас, минал през „Масовата Кулевизация“?

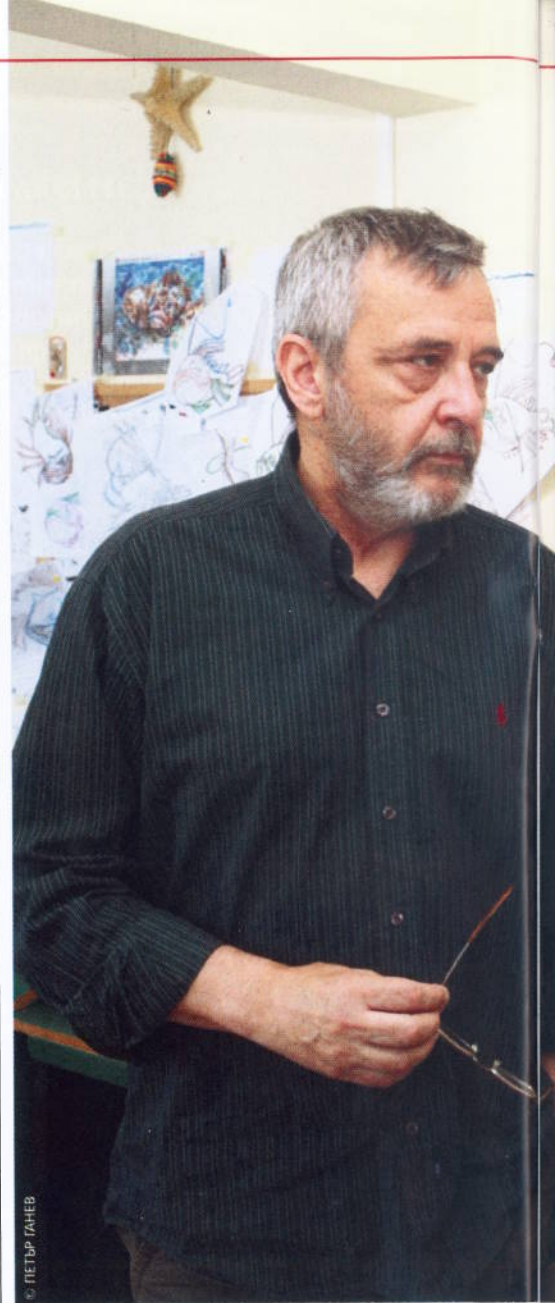
- Мисля, че конкретиката изсушава карикатурата. Картичките ми са част от това разбиране. Не че детайлът не е важен. Има стара смешка, че Дяволът е скрит в детайла. Обобщението е инструмент на карикатурата и на анимацията. Опитвам се да видя политическите процеси през някаква обща призма - добро-лошо, живот-смърт, вяра-невяра, истина-лъжа... А за политическия живот у нас кой знае защо се сещам за един текст от сценария на поета Борис Христов „Смъртта на заека“. „Как е животът, братко?“, питат селския бръснар. „Крастав и целият в пърхот“, отговаря философски той.

След това тръгна още една, също толкова пикантна рубрика?

- „Ориент секспрес“ - неделните еротични картички! Двете рубрики се допълват. Струва ми се, че сексът и политиката са свързани в неустовното желание да се покажеш, да излезеш извън дупката си и да участваш в блъсканицата за храна и жена. А това си струва да се нарисува.

„Врабците през октомври“ е по последния написан сценарий на Станислав Стратиев. Как попадна в ръцете ви?

- Със Станислав се познавахме отдавна. Илюстрирах последните му книги - „Българският модел“, „Стоян“, и сме си говорили, че може да направим телевизионен сериал по тези текстове. Той започна да пише. Изпрати ми първите четири глави от Виена. Пазя няколко писма, в които по особен начин беше вмъкнал тълкувания на текстовете, режисьорски бележки и ремарки на сценариста. Така започнахме „Врабците...“, а след това Станислав изчезна забинаги...

© ПЕТЪР ТАЧЕВ

Година по-късно телевизията обяви конкурс за сериал. Среших се със синовете му и погредихме останалите четири епизода в сериала.

Героят на Чочо Попйорданов цитира Декарт и сентенция му „Мисля, следователно съществувам“, а после допълва: „Ако това е вярно, половината село не съществува...“ Как ви звучи това с днешна дата? Пък и продължението му, че „...някои хора по рождение не съществуват“?

- Прекрасен монолог! Станислав е със закалката на „Стършел“, на карикатурното, на феълетона, на остро перо. Той успя да улови и да създаде шедьоври в описанието на българския характер. Къси, лаконични, точни и много навременни притчи останаха след него. Надявам се дълго, въпреки българския феномен, наречен „Няма човек - няма спомен“. Сещам се и за Станислав, и за Йордан Радичков, и за Виктор Пасков, и

” Ако България не разшири този кръг от 3 хиляди души, все едни и същи хора, които ходят на театър, гледат кино, четат книги и посещават изложби, нищо няма да има смисъл. И трябва да се говори. Да се обяснява... Ние не сме прослойка хаймани, които се опитват да откраднат филията от устата на възрастния човек. Убеден съм, че възрастните хора са най-благогатната и умна публика, но крахът на социалната държава ги изхвърля от пазара и на това удоволствие.

Нито годините, нито умората. А кое, настоява тя. Най-страшното е, че ставаш невидим, отвърща те мъжът. Край теб вършат жени и не те виждат, млади мъже те прекрачват. Вече си извън сметките на семейството, на професията, на любовта, на секса. Ти си невидим! Накрая и държавата те отписва, решавайки, че си изчерпал ресурса. Така че си струва рискът да се заинтаим и да поработим.

Ваши са гумите, че „доброто кино трябва да те извади поне за пет секунди от обущата“. Кои беше последният филм, който успя да ви извади от обущата?

- Метафората е по-скоро за ахбането пред платното на гения. Сецам се за творчеството на Юрий Норщейн. Но не е задължително да е конкретен автор, филм, спектакъл. Това е само мигновено усещане... Имах едни щастливи срещи с Димитър Гочев в театъра в Берлин. Там извън контекста на всичко, което съм правил, но с опита си изведнъж попаднах в нови измерения. Човек трябва да запази сетивата си, за да може да се окаже над обувките си. Понякога се случват невероятни неща. Само трябва да ги усетиш.

Често разказвате вицове. Кои е любимият ви?

- Често едва ли, но има един, който много обичам. И много му вярвам.

Преди Втората световна война Гоше и Стойне се срещат със селския учител и го питат:

- Бай учителю, с кой ще бъдем в тая война?

Учителят им казва:

- Тая война няма да сме прости... Тая война ще сме с Англия!

Тогава Гоше му отвърща:

- Нищо, нищо! Нека веднъж да мепам и Англия! ■

за Иван Радоев, и за Иван Динков, и за Христо Калчев... Това нашето дори не е къса памет, а яростен гняв срещу себе си. Няма я свободата на течението. Няма я общата платформа. Кръсниците ни са като бенгалски огън в нощта. Загасне ли, оставаш само с изгорялата тел в ръка. И това се повтаря с всяко поколение. Като някаква прокоба. Така че е прав Стратиев - някои хора по рождение не съществуват.

Във филма Ангела Хранител носи послание, че ако хората от селото не започнат да се усмихват и да се обичат повече, Господ ще спре своята помощ. Имаме ли нужда от подобен ултиматум днес?

- Има и друга чудесна фраза: „Ако някой се усмихне - всички наоколо се разбягват.“ Не само ние, а всички хора по света винаги са имали нужда от малко щастие. „Усмихвайте се, толкова ли е трудно“, казва Наум Шопов с мъдростта на годи-

ните и актьорския си талант. Рядко съм виждал толкова добро съчетание на думи с актьорска игра.

В класацията на най-рисковите професии миньорите, полицаите, режисьорите, актьорите и журналистите си поделят челните места. След толкова години работа струва ли си този риск?

- Струва си. Човек може да изкара целия си живот в тичане и да е бодър, а може цял живот да спи и да е уморен. Не знам към коя категория съм. Може би към страхливите, че уморя ли се, спра ли, ще загина на секундата. Пък и работата ни е малко като карането на колело. Пазиш ли равновесие - иска ти се да е задълго. Понякога никой не забелязва, че въртиш педалите и весело подгрънкваш със звънчето. Имаше един великолепен филм, в който млада журналистка пита възрастен мъж в старчески дом как е старостта. Той ѝ отговаря, че не е страшна.